БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетиген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЙ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫН СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955 ОКТЯБРЬ 12 СРЕДА № 205 (3399)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Адмирал И. С. Юмашевти Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы (1 арын).

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң төлээлериниң Чехословакияже чорутканы (1 арын).

ГДР-ниң тургустунганының алды чыл оюн таварыштыр Берлинге болган байырлыг хуралдың киржикчилериниң ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге болгаш СЭКП ТК-га байыры (1 арын).

А. Адыгжы. — Кадрларны садыг ажылынга шын шилип алыр (2 арын).

Ю. Кюнзегеш. — Аңныыр сезонунуң бүдүүзүнде (2 арын).

Л. Гребнев. — Тываның эртем-шинчилел институду 10 чыл болган (2 арын).

К. Онга.— Анися Черкашина—мурнакчы машинист (3 арын).

Герман Демократтыг Республиканың тургустунганының алды чыл оюн байырлазаны (3 арын).

Д. Бочаров. — Делегейде болуп турар чоруктарның дончулалы (3 арын).

В. Цоппи. — Вьетнам—эрес-маадыр кижилерниң чурту (4 арын).

Барыын талакы чурттар Египетти күткүп турарының дугайын египет парлалганың бижип турары (4 арын).

Спорттуң кышкы сезонунга үлегерлиг белеткенир

Бистиң чуртувуста күш-культураның амгы үеде массалыг шимчээшкини Совет Эвилелиниң спорт амыдыралында база бир улуг болуушкунга —ССРЭ-ниң улустарының спартакиадазынга белеткелдиг адаа-биле калбарып турар. Хөй санныг күш-культура коллективтери бо харыысалгалыг маргылдаага бүгү тала-биле белеткенип турарлар. Спартакиаданың белеткелинге бар күш-культура коллективтерин быжыглаарын, чаа-чаа өки-тура спорт ниитилелдерин тургузарын, күш-культураның ажылынче аныяк өскеннің массазын калбаа-биле хандыларын, спортсменнерниң мергежилин бедидерин кол чүүл болдуруп турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының болгаш Совет чазактың бистиң күш-культуржуларывыстың мурнуунда салып турар сорулгаларын боттандырар талазы-биле бистиң обласка спорттуң чайгы сезонунуң дургузунда чамдык ажылдар кылынган болгаш багай эвес түңнелдер чедип алдынган. Хоорайларның болгаш районнар төптериңе спортсменнери-биле кады колхозтарда болгаш ажылчын суурларда күш-культура коллективтериниң спортсменнериниң төлээлекчилери область маргылдааларынга кээп киришкеннер. Чайгы спорт маргылдааларынга киришкен спорсменнерниң хөй нуруузу «ГТО» болгаш «БГТО»-нуң нормаларын дужаган. Бо чорук болза, күш-культура шимчээшкининиң областа массалыг апар чыдарын херечилеп турар.

Күш-культураның материалдыг сууру чыл келген тудум областа быжыгып турар. Комсомол болгаш күш-культура организацияларының удуртулгазы-биле аныяктар сөөлгү чылдарда эвээш эвес спорт шөлдерин дерип кылган болгаш школалар директорлары (эргелекчилери), улус өредилге органнары школалар чаңга спорт шөлдери тургузарынче кичээнгейни салып келген.

Ындыг болза-даа областың күш-культура болгаш спорт комитеди (даргазы эш Горбунов) эки-тура спорт ниитилелдериниң ажылын эжижидериниң боттуг хемчегларын албайн турарындан, күш-культура шимчээшкини ындыг-ла массалыг эвес болуп, колхозчу болгаш ажылчын аныяктарның, ылангыя аныяк хөрөөженнериниң ортузундан шилиндек спортсменнер хөй-биле илеретинмейн турар. Разряднык-спортсменнериниң санын көвүдериниң болгаш спорт мастерлерин белеткээриниң ажылы чоругунмайн турар. Бар спорт шөлдерин сайыратынмайн, чаа-чаа эжижидир кылдынган спорт шөлдери тургустунмайн турар. Күш-культура коллективтери спорттуң янзы-бүрү эргежок чугула херектерлери-биле өй-шаанда хандыртынмайн турар.

Спорттуң кышкы сезону чоокшулап келген. Ынчангаш аңаа үлегерлиг белеткенир херек. Моон соңгаар күш-культураның шимчээшкинин массалыг хөгжүдеринге, спортсменнериниң мергежилин бедидеринге кол чүүл болза, сезонга организастыг белеткенири, сезонда чорудар хемчегларни хынамчалыг ажыддан кылыры болур.

План чокта кандыг-даа ажыл алдаашкын-биле эгелээр, ажыл система чок, ала-чаягаарлаашкыныг, будулгаазынныг болур. Ындыг болганда күш-культура болгаш комсомол организациялары чер-черниң байдалынга таарышкан планны ажылдап кылган турар ужурлуг. Кызыл хоорайның, Тес-Хем, Улуг-Хем, Каа-Хем болгаш өске-даа районнарның күш-культура болгаш комсомол организациялары кышкы спорттуң ажылчы планын тургузуп алган, ам тодарадып, чедир ажыддан турарлар. Чамдык районнарда спорттуң кышкы планы амдыгаа чедир кылынмаан. Чижээ, Бай-Тайга, Бии-Хем, Барыын-Хемчик, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл, Кызыл, Эрзин, Өвүр районнарда кандыг-даа белеткел чорудайн турар. Үе-шаг маныаас, кышкы сезонда чорудар ажылдарның планын дораан ажылдап кылгаш, көрдүнген хемчегларни боттандырып эгелээр ужурлуг.

Комсомол болгаш күш-культура ажылдакчыларының сорулгазы болза, планда көрдүнген хемчегларни өй-шаанда боттандырары, күш-культураның эге коллективтериниң ажыл-чорудулгазын чогуур негелдезинге чедир идепкейжидери болур. Амгы үеде күш-культура коллективтериниң отчёт-соңгулдалы хуралдары чамдык черлерде эртип турар. Оларның чаа составтарынга күш-культура ажылын удуртуп шыдаар, бодунуң ажылынга ынак, спортсменнерниң идегелин хандырын шыдаар кижилер киргеп турар ужурлуг.

Ажылчы чоннарның, ылангыя аныяктарның, школачыларның ортузунга күш-культураның массалыг шимчээшкинин калбартыр чорук болза, оларның кадык-шылын улам быжыглаарынга, күш-ажылга киржилгезин бедиринге, угаанбодалын сайзырадырынга, оран камгалалынга улуг ужур-дузалыг. Маңаа «Колхозчу» болгаш «Буревестник» деп эки-тура спорт ниитилелдери кол рольду ойнаар. Ындыг болза-даа «Колхозчу» организе болгаш материалдыг суур талазы-биле быжыглаанындан көдээ аныяктар ортузунга массалыг организация болуп шыдаваан. Сөөлгү үеде ооц колхозтарда, эге коллективтериниң составтары безин билдинмес апарган. «Колхозчунуң» область чөвүлели (даргазы эш Капустин) ниитилелдиң организастыг болгаш материалдыг суурун быжыглаар хемчеглер албайн турар. «Буревестник» (даргазы эш Поляков) ажылчын аныяктарның спорт талазы-биле хүн-бүрү өзүп турар негелдезин хандырып шыдавайн турар.

Кызыл хоорайның күш-культура комитединде (даргазы эш Каржавин) бүгү арга бар болза-даа спорттуң кышкы сезонунга эң багай белеткенин турар. Хоорайның стадионунуң септелгеи ам-даа доозулбаан, спорттуң бар херектерлери четчелетиник, септетинмээн, хаак, коньки эвээш, чүнгууларның ашталга-чазалгазын чорударын, трамплиннер тургузарын бодавайн турар. Кызыл хоорайның стадиону область маргылдааларының эртер чери болганда бүгү тала-биле белен турар ужурлуг.

СЭКП-ниң хоорай болгаш районнар комитеттери, хоорайлар болгаш районнар Советтери, ылангыя комсомол болгаш профэвилелдер организациялары күш-культура ажылынга удуртулганы күштелдирип тургаш, спорттуң кышкы сезонунга белеткелди үлегерлиг чорудар ужурлуг.

Кышкы спорттуң чедишкиниг болуру материалдыг суурдан хамааржыр. Ындыг болганда спорт херектерлерин амдыгаатан садыг дамчыштыр массалыы-биле садарын организастап, районнар төптериңе, колхозчу болгаш ажылчын суурларга, совхозтарга, МТС-терге хаак болгаш каток станциялары ажыдар черлерни шилип ап эңаа чыгыг оран-сава тудар хемчеглерни алыр херек. Спорттуң кышкы сезонунга белеткел ажылын дүргедир сорулга-биле хөй кижи киржикчилиг массалыг воскресниктер организастаары эргежок чугула.

Спорттуң кышкы сезонун чедишкиниг эгелээр сорулга-биле күш-культура коллективтериниң организастыг чоруун быжыглаар, өредилгелиг белеткел ажылын эгелээр ужурлуг. Спорттуң кышкы хевирлериниң талазы-биле инструкторлар белеткээр ажылче кичээнгей салыры чугула. Күш-культураже аныяктарны массалыг хаара тудар сорулга-биле күш-культураның ужур-дузалын парлалга болгаш радио дамчыштыр пропагандалаар, аныяктарның кежээлерин, кино көргүзүглерин организастаар, спортсменнериң дуржулга солчуушкуннарын эрттирер, оларның чүүлдерин солуннарга парлаар, радиога дамчыдар херек. Спорттуң чайгы хевирлериниң талазы-биле секциялар боттарының ажылын кышкы үеде үргүлчүлээр ужурлуг. Ынчангаш клубтарны, кызыл булуңнарны болгаш культура бажыңнарының залдарын ол сорулгага долузу-биле ажыглаар херек.

Бистиң Төрөөн чуртувустуң бүгү ажылчы чоннары Коммунистиг партияның XX съездизинге улус ажыл-агыйының талазы-биле чедишкиниг ужуражыр даңзын бедиткен хүлээлгелерни ап, Төрөөн чуртун чаа-чаа тиилелгелер-биле өөртүүн аазап турарлар. Тываның күш-культуржулары—хоорайларның болгаш суурларның аныяк ажыл-ишчилери партия организацияларының дузаламчызынга даянып алгаш, партияның болгаш бүгү совет улустуң амыдыралынга төөгүлүг болуушкун—партияның XX съездизинге бүгү совет улус-биле кады чаа-чаа чедишкиниерлиг ужуражыры чигзиниг чок.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң төлээлериниң Чехословакияже чорутканы

Чехословакияның Национал хуралының даргазы З. Фирлингер ССРЭ-ниң Дээди Совединге чагаа чоруткан. Чехословакияга кээп, Национал хуралдың эзлчеглиг сессиязының пленарлыг хуралдарының бирээзинге киржири-биле Чехословакияның Национал хуралының мурнундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң төлээлеринге чалалганы ол чагаада дамчыткан.

Улустар аразының харылзааларында дүшкүүрлүг чоруктарны көшкедырынга болгаш улустарның айыыл чок чоруунга ыжаңшыкшыны чайладырыгы ниитилеп, күжениишкиннер-биле идиг бөөр деп бүгү күрүнелериниң улустарынга болгаш парламентилеринге кыйгырыг шиңгээтинген база найыралдыг харылзааларны болгаш кады ажылдажылганы хөгжүдер аргаларының бирээзи кылдыр янзы-бүрү чурттарының аразынга парламент төлээлерин аргыштырарын санаалдаан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң 1955 чылдың февраль 9-тагы Декларациязын Чехословакияның Национал хуралының бүгү кежигүннери бүрүнү-биле деткип турарының дугайын ол чагаада чугаалаан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң төлээлериниң Чехословакияга келири совет болгаш чехословак улустарның аразында сөөлгү дайынның үезинде-ле гитлержи Германияга удур ниити демиселге тургустунган болгаш дараазындагы чылларда чедишкиниг хөгжүп турар бүзүлбас найыралдың улуг хөрөөнге бараан болур деп З. Фирлингерниң чагаазында айыткан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединиң Даргазы А. П. Волков биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Национаддар Совединиң даргазы В. Т. Лацис, Чехословак Республиканың Национал хуралының даргазы Фирлингерге дараазындагы утказыг харыы чагааны чоруткан:

Көдээ ажыл-агыйны улам күчүлүг «Парламент төлээлерин аргыштырар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бо чылдың февраль 9-тагы Декларациязы Чехословак Республиканың Национал хуралының талазындан калбак үнелелди тыпкан болгаш изиг чүүлдүгүүшкүнү уткаан дугайты Силерниң бо чылдың август 2-деги дыңнадыңарны Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Соведи сеткил-сагыштың ханызындан хүлээп алган.

Прагага кээп, Национал хуралдың пленарлыг хуралдарының бирээзинге киржири-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң төлээлеринге Чехословак Республиканың Национал хуралының мурнундан Силериниң дамчытканыңар найыралдыг чалалганы ССРЭ-ниң Дээди Соведи өөрүп четириишкин-биле хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң болгаш Чехословак Республиканың Национал хуралының аразынга шуут харылзааларны тургузары совет болгаш чехословак улустарның аразында бүзүлбас найыралдың улуг хөрөөнге база бистиң чурттарывыстың аразында бүгү талаларлыг кады ажылдажылганы улам ыңай хөгжүдериниң хөрөөнге бараан болур дээрзинге бүзүрелди илергейлеп тур бис».

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Чехословакияга бөөр төлээлерин дараазында составтыг томуйлаан: төлээлериниң удуртукчузу — ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының оралакчызы болган РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. П. Тарасов, төлээлериниң кежигүннери — ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттары Н. А. Абросимов, К. Г. Блаженов, А. Л. Бобрыкин, А. Д. Даниялов, Т. М. Зуева, Ф. Д. Клемент, М. С. Комаров, Н. В. Лаптев, А. А. Лебедев, В. Д. Майборода, Б. Ф. Петухов, Н. И. Пузанчиков, Т. А. Тапрова, А. К. Тарасова, П. Г. Тычина, И. А. Федченко.

Төлээлер октябрь 10-да Прагаже үнүпкен. (СЭТА).

Калуга областың колхозтары болгаш совхозтары тараа, лён үрезини, дүк болгаш сиген белеткээриниң база садып алырының күрүне планнарын хуусаа бетинде күүсеткен

Көдээ ажыл-агыйны улам күчүлүг көдүреринин талазы-биле СЭКП ТК-ның Пленумнарының доктаалдарын күүсетпишаан, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездизинге алдар болдурган социалистиг чарышты калбартып турган, Калуга областың колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткен. Пландан ажыр 2200 муң пуд тарааны дужааган. Областың колхозтары лён үрезиннерин белеткээр планын 160 хуу күүсеткен болгаш эрткен чылдың бо үезинге болаарга лён үрезинин 4 катап хөйну күрүнеге дужааган. Дүк болгаш сиген белеткелдериниң талазы-биле планнар база күүсетинген.

Бүгү көдээ ажыл-агый ажылдарын дүргеп доозар, малдың баш санын четчир санныг бөдүүн болгаш чулуктуг чемнер-биле хандырар база көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткелдериниң күрүне планнарын күүседири дээш колхозчулар, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары хемчеглерни ап турар.

Бет-Пак-Даланың ээн-куруг черлерин шиңгээдип ап турары

АЛМА-АТА. Бет-Пак-Даланы үргүлчү шинчилээнинден болгаш ажыглалга киргениннен бөөр 10 чыл болуп турар. Төп Казахстанда 15 миллион ажыг гектар черде чыдар кончуг улуг девискээр дой-довуруктыг болгаш сай даштыг ээн-куруг чер болуп турар. Оны шаанда көшкүн казахтар «аас-кежик чок чоруктуң оргузу» деп адап чорааннар. Эрте чазын ол чер кыска үеде өөт-сигеннерниң ногаан хевизи-биле шыптынар, ынчалза-даа майның төнчүзүнде өөт-сиген кандаар болгаш чүгле күзүн чаңстар соонда үнгүлеп келир.

Экспедиция шинчилелдериниң баштайгы түңнелдери Бет-Пак-Даланың экономиктиг ажык-дузалыының дугайын илереткен. Оон демирниң, бариттиниң, графиттиң, тудуг материалдарының болгаш өске-даа ажыктыг казар байлактарның чыдар черлери тывылган. Ээн-куруг черни көдээ ажыл-агыйга ажыглаарының перспективалары кончуг улуг. Оон үнүжү-биле беш чартык миллион хире хойларны азырап болур деп эртемденнер саналаннар. Аңаа мал ажылының дуржулга станциязын тургускан чорук Бет-Пак-Даланы көдээ ажыл-агыйга ажыглаарының аргаларын өөренир талазы-биле улуг ажылдарны чорудар арганы берген. Ол ээн-куруг черде каракуль ажылдыг үш улуг совхозту тургускан. Бо чазын аңаа Джамбул, Мурнуу-Казахстан болгаш Караганда областарның колхозтарының болгаш совхозтарының чартык миллион ажыг хойларын одарлаткан.

Ээн-куруг черде Уланьбель деп улуг суур өзүп үнген, ол ук черни шиңгээдип алырының төөг болу берген. Бет-Пак-Далада мал чеми сигеннер тарыыр баштайгы муң-муң гектар черлерни чаалап, ажыглаан. Ол черлер бо чылын гектардан 400 центнер ногаан чемнерни берген. Люцернаның дүжүү гектардан 60 центнер болган.

(СЭТА).

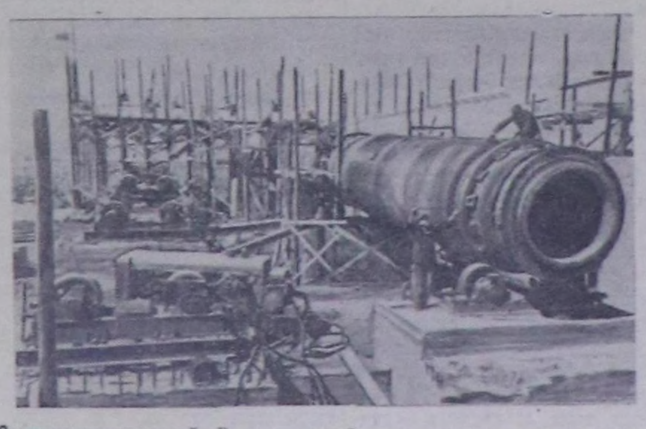

Сталинградгидрострой. Волжск хоорайның кыдыында чылда 200 муң кубометр керамзитти ажылдап кылыр заводту тудуп турар. Керамзит—дой-довуруктан тускай өртедип турган алыр чиик тудуг материалы болур. Будурулгеде бирээзи-ле 35 метр узун ийи суугуларны тургускан турар.

Чурукта: керамзит заводунуң кол бажыныың тудуушкунунуң болгаш суугу эптээшкининиң ниити хевири.

Фото **А. Маклецовтуу.** СЭТА-ның фотохрониказы.

ГДР-ниң тургустунганының алды чыл оюн таварыштыр Берлинге болган байырлыг хуралдың киржикчилериниң ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге болгаш СЭКП ТК-га байыры

БЕРЛИН, октябрь 7. (СЭТА). Герман Демократтыг Республиканың алды чыл болган оюн таварыштыр Берлинге болган байырлыг хуралдың киржикчилери ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге болгаш СЭКП ТК-га моон адаанда байырлыг чагааны чоруткан.

„Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелинге, СЭКП Төп Комитединге

МОСКВА

Эргим эштер! Герман Демократтыг Республиканың тургустунган хүнүнден бөөр алды чыл оюн бистиң чурттуң ажылчы чоннары байырладыы-биле демдеглеп турар. Бистиң чазаавыстың тайбыңга ынакшылдыг политиказы болгаш ажылчы кижилериниң күженнишкиннери бистиң хөй-ниити амыдыралывыстың бүгү адырларында үре-түнелин киирип турар болгаш бистиң республикавыста социалистиг тудуушкунуун үндезилериин быжыдып турар. Бүгү Германияда тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижилериниң изии-биле чүүлдүг деп көргени «Совет Социалистиг Республикалар Эвилели биле Герман Демократтыг Республиканың аразында харылзаалар дугайында Керээни» чоокта чаа бистиң ийи чурттарывыстың аразында чарганы-биле холбаштыр алды чыл ой онза ужур-дузалыг болуп турар.

Улустар аразының харылзааларында дүшкүүрлүг чоруку чавырылдырарыныче угланган Совет чазактың чайгылыш чок политиказы, ылангыя Женева чөвүлел хуралының соонда бүгү делегейниң тайбыңга ынак болгаш кэйы-кэйызын билчиринге белен бүгү кижилериниң улуг идегелин быжыглаан. Маргылдааларны күштериниң дузазы-биле шиптирлээриниң айыылы ниитизи-биле Европаның улустарынга болгаш оон-биле нехец улуска бичелээни-биле холбаштыр тайбынны хандырарынга болгаш Европаның шиптирлетинмээн айтырыгларын шиптирлээринге таарымчалыг перспективалары тыптып турар.

Совет Эвилели биле ГДР-ниң аразында чорутунган чугаалажыышкыннар-биле холбаштыр тайбыңга ынак болгаш демократтыг герман күрүнеги катап тургузарының боттуг аргалары чугаалаштынган. ГДР-ниң демократтыг күштериниге идегелбиле үндезилиг тиннеген Керээ болза, бистиң ажылчын-тараачын эрге-чагыргавысты быжыдарының хөрөөнге улуг дуза, база ол ышкаш бүгү Германияның тайбыңга ынак болгаш демократтыг бүгү күштериниге деткимче болуп турар. Бистиң ийи күрүнелериистиң аразында харылзааларга, бистиң ийи улустарывыстың акы-дуңма найырал болгаш кады ажылдажылганын улам ыңай быжыдарынга болгаш ханыладырынга чаа үе-чада бо Керээ-биле эгелээр.

Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарының хөрөөнге, коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузарының болгаш тайбыңга ынакшылдыг болгаш демократтыг Германияны тургузарының оруктарында бо үеде туруп турар моондактарны, чайладырының хөрөөнге бодунуң салыышкынын киирер дээш Герман Демократтыг Республика оон күрүне дээди эргелин өзугаар бүгү чүвени кылыр. Варшава керээзинге киришкениинден болгаш найыралдыг чурттар-биле харылзаалардан үнүп турар хүлээлгелерни күүседирин болдунуң хүндүлүг сорулгазы деп ол санап турар.

Бистиң республиканың чонунга болгаш бүгү немец улустуң талазы-биле ол Керээде илереткеннин улуг идегелдиг бүзүрелгези дээш бистиң ханы өөрүп четиргенивисти Совет чазакка илередип тур бис.

Совет Эвилели-биле бүзүлбас найырал Герман Демократтыг Республиканың чазаның болгаш чоннуң база бүгү Германияда патриоттуг хөөн-бодалдыг бүгү кижилериниң чорудулгаларының удуртулга болдурар шугуму болуп кезээде артар. СЭКП-ниң кайгамчыктыг удуртулгазы-биле коммунизм тудуушкунунга болгаш үр тайбың дээш демиселге улам-на чедишкиниерлиг болурун ССРЭ-ге, совет улустарга күүдивис.

Герман Демократтыг Республиканың тургустунганының алды чыл оюн таварыштыр болган байырлыг хуралдың киржикчилери».

Мурнакчы колхозта

Белорус ССР. Белорустуң шериг округу аттыг колхозу—бедик хөгжүлделиг хөй адырлыг ажыл-агый. Ол артель 8.113 гектар черлиг, оон иштинде 2.689 гектар тарылга шөлү бар. Оон 2.322 гектары кургатынган болгаш шиңгээдип алган торф турган черлер болур. Колхоз ылангыя мурнуу чуктуң коноплязын өстүреринге эки чедишкиннерни чедип алган. Бо чорук оон дуржулгалыг даргазы Т. Е. Смирновтуң улуг алдар-хавыязы болур.

Көдээ ажыл-агый артелиниң удуртулгазынга эш Смирнов чүгле үш чыл мурнунда келген, ол кыска хуусааның дургузунда ажыл-агыйга дыка өскерилгелер болган. Конопля тарылгазын калбартканының, хөрзүнүң шын ажылдан кылганының, агротехниканың дүрүмнерин шыңгыы сагаанының түңнелинде конопля ажылы колхозтуң орулгаларының кол үнер дөзү болу берген. 1953 чылда 76 гектар конопляның тарылгазы 903 муң рубльдің орулгазын берген. 1954 чылда конопля 195 гектар черни эзлээн болгаш 5.404.300 рубльди берген. Бо чылын конопля тарылгазы 250 гектар четкен болгаш план өзугаар ол адырдан 8.050.000 рубль орулганы алыр деп турар.

Тараа бүдүреринче мында база улуг кичээнгей салып турар. Бо чылын тараа чыылдазы 27.740 центнер чедип турар. Тарылгада көскү черни кукуруза эзлеп турар. Ол үнелиг культураның дүжүү гектардан 35 центнер тараа болгаш 400—500 центнер ногаан чемнер болуп турар.

Конопля, тараа болгаш кукуруза тарылгаларын калбартышаан, артель мал ажылының продуктуларын бүдүрерин калбартыр дугайын база утпайн турар. Бо чылдың сес айларының дургузунда инек бүрүзүнден ортумаа-биле 1.145 килограмм сүт сатдынган. 500 ажыг хаваннарны семирти азыраан. 100 гектар тарылга шөлүнүң гектар бүрүзүнден 24 центнер хаван эзди алдынган.

1952 чылда колхозтуң орулгазы 1.600 муң рубль чедип турган болза, эрткен чылын 7.340 муң рубль болган. План өзугаар бо чылын артель 11.120 муң рубльдің орулгазын алыр деп турар.

Ниитиниң ажыл-агыйы быжыгып, колхозчуларның чаагай байдалы база өзүп турар. 1954 чылда күш-хүнүнге 10 рубль 50 копеекти акша-биле, 2,7 килограмм тарааны, 2,5 килограмм картофельди болгаш ногааларны берген.

Ажыл-агыйның бүгү адырларынга чедип алган чедишкиниери дээш Белорустуң шериг округу аттыг колхозтуң 260 мурнакчылары болгаш бүгү ажыл-агый бүрүнү-биле Бүгү-эвилелдің көдээ ажыл-агый делгелгезинин ийи катап киржикчили болуп турар.

„Донбасс-Уз“ деп хөмүр даш комбайны

ГОРЛОВКА. Киров аттыг даг машина тудуушкунунуң заводунга «Донбасс-Уз» деп хөмүр даш комбайнының хевирин белеткеп кылган. Чаа машинаның кол артык күштүг чүвези болза, оон аңаа комбайнга бодаарга ийи катап эвээш черни шахтага хереглеп турары болур. «Донбасс-Узту» күчүлүг конвейерниң рамазынга тургузар болгаш оон хөмүр дашты казар.

Чаа агрегат чангыс угда бир метр черниң картын казар. Оон шимчээриниң дүргени аңаа комбайндан бүдүн чартык катап улгаткан болгаш минутада 1,8 метр чедир бурунгаарлаар.

«Донбасс-Уз» болза, хөмүр дашты казарындан эгелээш забойну быжыглаарынга чедир бүгү чорудулгаларны долузу-биле механизастаарын хандырып турар.

(СЭТА).

Кама ГЭС-тин ийиги ээлчээниң агрегаттары үлетпүр тогун берген

МОЛОТОВ. Кама ГЭС-те октябрь 10-да 18 шакта дөртү станцияның № 19 агрегады үлетпүр тогун берип эгелээн. Оон соон дарый № 20 болгаш № 21 агрегаттарны ажылдадып киргеп.

Ам Барыын Уралдың үлетпүр бүдүрүлгелериниң болгаш көдээ ажыл-агыйының хереглелдеринге Каманың гидро белдириниң 9 агрегаттары чиик өртектиг электроэнергияны ажылдап берип эгелээн.

(СЭТА).

Адмирал И. С. Юмашевти Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

Адмирал И. С. Юмашевтиң төрүүнүгэн хүнүнден бөөр алдан хар харлааны-биле холбаштыр база Совет күрүнениң болгаш Шериг-Далай Флотунуң мурнунга оон алдар-хавыязын демдеглевишаан, эш Иван Степанович **Юмашевти Ленин** ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. ПЕГОВ.
Москва, Кремль.
1955 чылың октябрь 8.

Кадрларны садыг ажылынга шын шилип алыр

Кадрларны садыг ажылынга шын шилип алыр ажыл өвүр райпозунда багай тургустунган. Облпотребсоюзтуң баштаар чери бо талазы-биле райпога эки дуза көргүспейн келген. Сөөлгү үш чылдарның дургузунда райподан дыка хөй садыг болгаш сан ажылдакчылары өре-самчыгдал кылгаш ажылындан дужуртүлээн.

Райпо баштаар чери материалдыг үнелиг чүүлдерни харыылаар ажылга кайы хамаан чок кижилерни кандыг-даа хыналда чокка киирип ап турган. Ооң түннелинде райпо чыл бүрүде хөй өре-самчыгдалдыг болуп, бараан саарылгазының планын күүсетпейн турар.

Кадрлар-биле ажылдавайн, оларны хүлээнген ажылынга харыысалгалыг болур чорукка кижизитпейн турарындан олар ажылга мергеживейн, өзүлде чок ажылдап турар. Облпотребсоюз райпоже кадрлар чорударда оларның политиктиг болгаш ажыл-ишчи мөзүүн өөренип көрбейн, ажылдан үндүрткен кижилерни чорудуп турган фактылар бар.

Чижээ, 1953 чылдың төнчүзүнде облпотребсоюзтуң баштаар чери Өвүр райпозунуң шугумунга ажылдаары-биле областың садыг школазын дооскан Отук, Базыр-оол, Шойдак оларны чоруткан. Райпо баштаар чери Шойдакты бараан складының эргелекчизинге, Базыр-оолду баштаар черниң кассиринге, Отукту ревизорга томуйлаан. Каш ай эрткен соонда «шыырак» билиглиг кадрларның «чес, хөлазы» көстү берген. Оларның каас-шинээ-даа, арагалаары-даа дендээн.

Түннелинде Шойдак, Базыр-оол, Отук болгаш райпонуң өске үш ажылдакчылары—шупту адды кижи 193 муң рубль түннүг самчыгдалды кылган. Отук биле Шойдак олар садыг школазынга киреринің мурнунда херек ужурунда шиитирип чораан шургумакчы кижилер болганы илерээн.

Райпога бухгалтерлер сөөлгү үеде ызырынмастаан. Райпонуң бухгалтерлери чыл бүрүде ийи—үш катап солчур чоруктар хөй. Мындыг чорук бухгалтер ажылынга ооң аай бажын эки билбес, бодунуң ажылынга ээ-харыысалга чок кижилерни хүлээп ап турганы-биле тайылбырлатынар. Садыг ажылының чедишкини санхөө ажылының эмге-сексеринден база улуг хамаржыр деп чүвени райпонуң удуртукчулары уттуп турарлар.

1954 чылда облпотребсоюз Өвүр райпозунуң кол бухгалтеринге Намзын-оолду чорудуп берген. Намзын-оол ажылын четче хүлээп албайн тургаш-ла, Тес-Хем райпозунуң шугумунга ажылдап тургаш самчыгдал кылган кадайының өрезин төлээри-биле райпонуң 8 муң рублин Өвүр райпозунуң даргазы турган Араптаңның адын туткаш Тес-Хем райпозунче оорлап шилчиткен.

Облпотребсоюзтуң баштаар чери Намзын-оолдуң бо херээн биле-тура-ла шыңгыы хемчег албайн, аңаа чүгле доңгулда бергеш сула салышкан турган. Бо чылдың сентябрының эгезинде облпотребсоюз Өвүр райпозунуң баштаар черинің дилээн ёзугаар кол бухгалтерге Минеевти чорудуп берген. Чаа бухгалтерниң ажы-чаны, ооң «мергежээн» ажылы Өвүрже четпейн чорда-ла орукка көстү берген. Минеев Кызыл биле Хандагайты аразынга 107 шил портвейнни чолаачылар-биле кады ишкен.

Бухгалтерге чединместээн райпо Минеевтиң мындыг байдалдары турзажок, ону ажылга хүлээп алыр ужурга таварышкан. Ыччалзажок Минеев ажылын хүлээп алгаш, дөрт хүн улай арагалаан. Райпо баштаар чери ону беш дугаар хүнде ажылдан үндүрер ужурга таварышкан.

Бо чылдың эгезинде облпотребсоюз Өвүр райпозунуң садыг киллизинің эргелекчизинге Еремин дээрзин чоруткан. Ол райпога кирип алгаш арагалап, ажылга харыысалга чок чоруун көргүскен. Ооң түннелинде хуучулар ону садыг киллизинің эргелекчизинге соңгуйайн барган. Райпо баштаар чери Еремининг столовая эргелекчизинге киирип каан. Сөөлгү үеде ол ажылын шуут каггаш, арагалап чоруп берген.

Облпотребсоюзтуң Өвүр райпозунуң район төвүнде столоваязынга повар кылдыр чорутканы Домбаалан 20 хонук иштинде ажылдааш 4 муң рубльди самчыгдаан. Үстүнде айыткан четпестер болза облпотребсоюзтуң баштаар черинин талазынан райполарны садыг ажылынын аай-бажын эки билир, ак-сеткилдиг кадрлар-биле быжыглаар талазы-биле сула ажылын тодаргай херечилеп турар.

Садыг ажылынга кадрларны оларның ажыл-ишчи мөзүүн барымдаалап шилип алыры, оларны ажылга шын таарыштыр тургузары, кадрлар-биле ажылды күштелдирери облпотребсоюзтуң баштаар черинден болгаш хамыктың мурнунда ооң кадр киллизинден онза негетинип турар.

А. АДЫГЖЫ.

Библиотека ажылы эвижээн

Каа-Хем районнуң район болгаш көдээ библиотекаларының ном фондузу чыл бүрүде улам көвүдеп турар. Оларда янзы-бүрү номнарның саны бо чылдың январь бирде 51 муң кезек ажып турган. Номнарны немей садыг алырынга ниитизи-биле 45 муң рубльди берген, оон 35 муң рубльди чарыгдаан. Оларда номчукчуларның саны база өзүп турар.

Библиотекаларның ажылдакчылары номчукчулар-биле улуг ажылдарны чорудуп турар. Чижээ, комсомолчу Л. Ребцеваның эргелекчилеп ажылдап турары районнуң библиотеказы ажылын эки тургускан. Ында чамдык чогаалчыларның демдеглеп, ажыл нормазын ажыр күүседип турар. Олар 254 центнер кызылтасты, 237 центнер суланы, 41 центнер арбайны арыглаап складта урганнар.

Мал ажылында

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Каа-Хем районнуң колхозтары малдың баш санын өстүрер чыл планын күүсеткен. Мыйыстыг бода мал планын 104,1 хуу, ооң иштинде саар инектиин—103, хаванныын—145,1, хойнуун—102,2, өшкүнүүн—141,3 хуу күүсеткен.

Ворошилов аттыг, Сталин аттыг болгаш «Кызыл тук» колхозтар малдың баш санын өстүрер планын ажыр күүсеткеннер.

«Октябрь 14 чылы» колхоз шөөр малдың планын, «Ленинчи орук» колхоз саар инек планын күүсетпээн.

Сүт саалдазының талазы-биле Ворошилов аттыг колхоз планын 119 хуу, «Кызыл тук» колхоз —117 хуу, Сталин аттыг колхоз—109,6 хуу күүсеткен. Чамдык колхозтар сүт саалдазының планын күүсетпээн. Чижээ, «Тиилелге» колхоз чүгле 48,6 хуу, Хрущев аттыг колхоз —81,6 хуу, Ленин аттыг колхоз —87 хуу күүсеткен.

Сталин аттыг колхозта

Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артели малдың баш санын өстүрер талазы-биле хемчегларни ап келгениниң түннелинде бо чылын мыйыстыг бода малды өстүрериниң планын 104 хуу, саар инекти—103 хуу, хойну—111 хуу, өшкүнү 111 хуу күүсеткен.

Малдың баш санын өстүрер талазы-биле улуг чединишкинниг болуп турар мурнакчы малчыннар колхозта хөй. Эш Хуурак 210 хойдан 210 хураганны, Бүрбү-Доржу — 230 өшкүден 230 анайны камгалап алганнар.

Колхозтуң тудуг бригадазы хойга 2 чаа кажааны, бир дагаа кажаазын туткан болгаш шөөр малдың 26 кажааларын, мыйыстыг бода малдың 3 кажааларын септээн болгаш 3 чаа кажааларны тудуп турар.

Ч. САТ.

Үрезин арыглаашкыны

ҮРБҮН. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артели тараа культураларының ажаан алыышкыны өктябрь 10-да дооскан.

Ооң-биле холбаштыр колхозтуң баштаар чери келир чылдың тарылгазының үрезинин белеткээринче болгаш ону арыглап, савалап алырынче кичээнгейни салган. Колхозтуң тараа складының чанында эш Биче-оол удуртkан чеди кижилиг звено үрезин арыглаашкынынга үлегерлиг киржип, ажыл нормазын ажыр күүседип турар. Олар 254 центнер кызылтасты, 237 центнер суланы, 41 центнер арбайны арыглаап складта урганнар.

Аңныыр сезонунуң бүдүүзүнде

Тожу—Тываның аңныыр тывыжының талазы-биле кол районнарының бирээзи.

Тожу аңныыр тывыжының талазы-биле Эвилелде 9-ку черни ээлеп турар. Областың үнелиг өлүк белеткелиниң 35 хуузун бо район киирип турар. Тоора-Хем суурнуң кудумчуларынга баштайгы даг-жап келген автомашина-даа болза, «Май 1» колхозтуң эрес анчыларының чедишкиннериниң демдээ. Ол болза Бүгү-эвилелдің көдээ ажыл-агый делгелгезинге киржилге дээш шаңналга алган машиназы. Келир беш чылдарның перспективтиг планында Тожунуң колхозтары аңныыр ажылын колдадыр дээн, амгы үеде колхозтарның ап турар орулга-ажылының 60—70 хуузу аңныыр ажылындан кирип турар.

Районнуң анчылары бо чылдың аңныыр сезонунга белеткелди чедишкинниг дооскан, анчыларның слёдун эртиргилээн, ам колхозтарга колхозчу анчыларның хураларын аңныыр сезонунуң мурнуу чарыында эртирер деп турар. Бо чылдың кышкы аңныыр сезонунда Тожу районунуң 490 анчылары киш аңнап, дииннеп аттаныр. Районнуң анчылары 1,5 миллион рубльдің өлүүн, ооң иштинде колхозтар 2800 кишти, 95 муң дииннi белеткел черлеринге киирер.

Районнуң магазиннеринден дүүргелер, өзөк-чемзек аймаа, хүнезин кылыр продуктулар салып ап турар анчылар үзүлбестээн. Оларның аразында мындыг сөстер дыңналып турар:

—Аа, орук кылып чордуң бе? Оо хемнер тайгазында диин кайы хире ышкаш мон?

— Азас бажындан алдылаар силер бе?

— Чаваш, Казас ынчаар чоруур боор мен ийин оң.

— Адыг чудук кырлап эгелей бергендир бе?

— Ижээрде ынчан баар чүве дээн ийин. Изин чажырары ол ирги бе?

— Ындыг. Бажар болдур ийин.

Октябрь 5-те «Совет Тыва» колхозтуң клубунга анчылар чыглып келген. Колхоз даргазы эш Дастай-оол хуралды ажыткан. Колхозтуң тывыш бригадазының бригадири анчы Б. Чигжит эртken чылдагы тывыш сезонунуң түннелдериниң болгаш 1955—1956 чылдарның кыжынында аңныыр сезонунда колхозтуң анчыларының сорулгаларының дугайында допчу болзадаа, солун илеткел кылган.

«Совет Тыва» колхозка эртken аңныыр тывыш сезонунда 109 кижи составтыг 20 звено анчылар аттkарган. Анчыларның колхозка киирген орулгазы 510 муң ажыг рубль түннүг болган. Колхозчулар 795 киш, 22 муң ажыг диин болгаш өске-даа үнелиг өлүк олчалыг болганнар. Чүгле мурнакчы анчылар Дагбажык, Эрестал, Даҗырган, Чигжит оларның безин колхозка сезон дургузунда киирген орулгазы 70 ажыг муң рубль болган.

Колхозтуң 14 мурнакчы анчылары Бүгү-эвилелдің анчыларының конкурсунга киржир эргени чаалап алган болгаш I, II чергениң макталга бижиктери-биле база акша-биле шаңнатkаннар. Эрес анчы Лиза Кенденни боо-биле болгаш макталга бижик-биле шаңнаан. Бо чылын Лиза Кенден 15 кишти, 250 диинни өлүргеш, колхозка киирерин хүлээнген. Колхозта үстүнде анчылардан аңгыда Мырлаа, Дамдын, Лопсаң-Доржу, Долгазай, Дамдын, Б. Чапчаан, Кол болгаш өске-даа мурнакчы тывышчылар шылгарап үнген. Ол ышкаш 67 харлыг А. Намчал 3 киш, 200 диинни өлүрүп, аныяктардан ам-даа калышпас анчы болурун көргүскен.

Чедишкиннер-биле чергелештир эртken кышкы аңныыр сезонун багай организастаанын, чамдык анчыларның харыысалга чок чоруктарын илеткелчи болгаш санал бергеннер шүгүмчүлээннер. Чижээ, эш О. Лопсаң чүгле планын күүсетпээн эвес, харын каш-ла хонук диинnэш, дың-на 105 кара диин эккелгени-биле кызыгаарлатынып каан. Чамдык Делигир, Хүрүжүк ышкаш анчылар артельдің уставын үреп, тыпкан олчазын доора саткаш, хуузунда ажыглап турганы илеп, Чигжит оларның безин колхозка сезон дургузунда киирген орулгазы 70 ажыг муң рубль болган.

Колхозтуң 14 мурнакчы анчылары Бүгү-эвилелдің анчыларының конкурсунга киржир эргени чаалап алган болгаш I, II чергениң макталга бижиктери-биле база акша-биле шаңнатkаннар. Эрес анчы Лиза Кенденни боо-биле болгаш макталга бижик-биле шаңнаан. Бо чылын Лиза Кенден 15 кишти, 250 диинни өлүргеш, колхозка киирерин хүлээнген. Колхозта үстүнде анчылардан аңгыда Мырлаа, Дамдын, Лопсаң-Доржу, Долгазай, Дамдын, Б. Чапчаан, Кол болгаш өске-даа мурнакчы тывышчылар шылгарап үнген. Ол ышкаш 67 харлыг А. Намчал 3 киш, 200 диинни өлүрүп, аныяктардан ам-даа калышпас анчы болурун көргүскен.

Индирге чолдаксымаар сынныг, бажының дүгүн чүлүдүп алган, кара салдыг ашак кижи үнүп келген. Ооң хөрээнде «Бүгү-эвилелдің көдээ ажыл-агый делгелгезинің мөңгүн медали» чайынналып турган. Ол—Тожу районнуң алдарлыг анчызы Бараан Мырлаа. Хоочун анчының үнү оожум, төлептиг чаңгыланып үнген. Чаныда олурган анчылар сымыранылдырлар:

— Аңнап чорааш хөреп турда амыр чүве боор.

— Кежээ одагга келгенде ол дег хөлүг кижи бар эвес. Тыртынып турганын көрем...

Ынчалза-даа хоочун анчы эң-не ажыл-ишчи өзү-биле, кончуг таваар чугаалап туру:

—Дужааган өлүктү районнуң алгыкеш белеткелиниң чери арай будулдур санап, түс-түс колхозтарның, анчыларның аайы-биле савалавайн, холуп турар деп шүгүмчүлелге каттыжар мен. Ону черле эде көрзе чогуур. Ол ындыг-дыр. Мен ам кырый берген, карак арай четпестеп бар чыдар ашак кижи-дир мен. Ынчангаш, Дажырган, Чигжит оларның безин колхозка сезон дургузунда киирген орулгазы 70 ажыг муң рубль болган.

Колхозтуң 14 мурнакчы анчылары Бүгү-эвилелдің анчыларының конкурсунга киржир эргени чаалап алган болгаш I, II чергениң макталга бижиктери-биле база акша-биле шаңнатkаннар. Эрес анчы Лиза Кенденни боо-биле болгаш макталга бижик-биле шаңнаан. Бо чылын Лиза Кенден 15 кишти, 250 диинни өлүргеш, колхозка киирерин хүлээнген. Колхозта үстүнде анчылардан аңгыда Мырлаа, Дамдын, Лопсаң-Доржу, Долгазай, Дамдын, Б. Чапчаан, Кол болгаш өске-даа мурнакчы тывышчылар шылгарап үнген. Ол ышкаш 67 харлыг А. Намчал 3 киш, 200 диинни өлүрүп, аныяктардан ам-даа калышпас анчы болурун көргүскен.

Чедишкиннер-биле чергелештир эртken кышкы аңныыр сезонун багай организастаанын, чамдык анчыларның харыысалга чок чоруктарын илеткелчи болгаш санал бергеннер шүгүмчүлээннер. Чижээ, эш О. Лопсаң чүгле планын күүсетпээн эвес, харын каш-ла хонук диинnэш, дың-на 105 кара диин эккелгени-биле кызыгаарлатынып каан. Чамдык Делигир, Хүрүжүк ышкаш анчылар артельдің уставын үреп, тыпкан олчазын доора саткаш, хуузунда ажыглап турганы илеп

Анися Черкашина – мурнакчы машинист

Анися Черкашина — машиналарны болгаш механизмнерни бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар, ооң септелгелериниң аразын уладыр болгаш күруг турар чоруун болдурбас дээш Кызылдың ыяш заводунуң коллективинде калбарган социалистиг чарыштың эгелекчилериниң бирээзи.

Бодунуң күш-ажылчы амыдыралын ол он дөрт чыл мурнунда ыяш заводунга анаа ажылчындан эгелээн. Ооң техникага мергежин өөренип алыр дээн күзели заводка боттанган. Ыяш дилдирер пилораманы ажылдадыр бус күжү-биле хөделир машинаның машинизниң мергежилин өөренип алгаш, Анися Черкашина ол хүлээлгелинде бөгүнге чедир ажылдап турар.

Ооң ажылдап турар машиназы долу күш-биле ажылдап турар техниктиг үреликшкин болбаан. Машина эдилээриниң техниктиг чурумнарын шын сагып, ооң ажаалга хайгааралын доктаамал чорудуп турарындан ыяш дилдирер пилорама дүнхүнүңү кайы-даа эзлээнде соксаал чок ажылдап турар.

Бус күжү-биле ажылдаар машинаның септелгезиниң аразын уладган чорук күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткен, хөй акша-хөрөнгилериниң камналгазын күрүнеге бээрин хандырган. Мергежилдиг машинист бодунуң ажылынның дуржулгазының дугайын мынча деп чугаалап турар:

— Бус күжү-биле ажылдаар машина өске-даа машиналар ышкаш хамыктың мурнунда ону эдилээриниң, ажаан кадагалаарының техниктиг чурумун шынгыы сагымырын негээр. Мээң күш-ажылчы чедишкиннериминиң болгаш машинаны долу күжү-биле ажыглап турарымның чажыды чүгле ында. Машинаны камныг, шын ажыглаарга ол кайгамчыктыг түүнелдерни бээр.

Кызылдың ыяш заводу — областың мурнакчы бүдүрүлгелериниң бирээзи. Бүдүрүлге программазын өй-шаанда күүседир, чиик өртектиг болгаш эки шынарлыг дилген материалдарны хереглекчилерге бээр дээш чарышка заводтуң коллективи эки түүнелдерни челип ап турар. Анися Черкашина бодунуң коллективиниң күш-ажылчы улуг чедишкиннеринге чөптүү-биле чоргаарланып, чедишкиннерни быжыктырар дээш бодунуң бүгү күжүн өске ажылчыннар-биле кады харам чокка берип турар.

Заводтуң эр, хөрөөжен бүгү ажылчыннары боттарының бүгү күжүн болгаш аргаларын СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга үреткүнделдиг боттандырарынче салган. Коммунистиг партияның XX съездизинге алдар болдурган социалистиг чарыш ында калбарган. Чарышка алган хүлээлгезин хөй-хөй ажылчыннар төлептиг күүседип турар.

Анися Черкашина — социалистиг чарышка шылгаран үнген мурнакчыларның бирээзи. Ол ам каш чыл улай мурнакчы бүдүрүлгечи болуп, коллективтиң кежигүннериниң улуг идегелин маадырлыг күш-ажылы-биле шынзыдып турар.

Дуржулгалыг машиниске айның бүдүрүлге онаалгазын үргүлчү ажыр күүседири чаңчыл болган. Сентябрь айның бүдүрүлге планын ол 139 хуу күүседип, чарышка алган хүлээлгезин алдарлыы-биле боттандырып шыдаан. Бо ышкаш чедишкиннерни ооң өөрү машинистер, пилорамщиктер, ыяш чуукчулары болгаш өскедаа профессияның кижилери чедип алган.

Ыяш заводунуң коллективи мооң мурнунда чылдарда хожудап, бүдүрүлге планын күүсетпейн турган. Күш-ажылдың организастаашкынын заводка эки тургусканының болгаш ажылчыннарның ак-сеткилдиг, кызымак, демниг күш-ажылының түннелинде ыяш заводу эрткен чылдың сөөлгү кварталынан эгелеп мурнакчылардың деңнединге четкен болгаш бодунуң ол туружун быжыы-биле эзлеп турар. Ам үеде коллективтиң ажылчыннарында бүдүрүлге онаалгазын күүсетпейн турар ажылчын чок. Коллективтиң кежигүннериниң демниг күш-ажылының ачызы-биле ыяш заводу бо чылдың тос айларының онаалгазын чедишкинниг күүсеткен.

Анися Черкашина бодунуң бүдүрүлгечи ажылын коллективте хөй-ниитиниң ажылы-биле холбаштырып турар. Анися Черкашина заводта «Диликчи» деп хана солунуң редколлегия кежигүнү. Хана солун коллективте мурнакчыларның ажылының дуржулгазын калбаа-биле нептередип, ажылда четпестерни чидии-биле шүүмүүлеп турар.

Анися Черкашина бодунуң ак-сеткилдиг кызымаккай күш-ажылы-биле база идепкейлиг хөй-ниитичи чоруу-биле ыяш заводунуң коллективиниң ынакшылын болгаш хүндүткелин чедип алган. Ол СЭКП обкомунуң болгаш облküскомнуң хүндүлүг бижиктери-биле 15 удаа, «Чурт үлетпүрүнүң шылгаракчызы» деп демдек-биле ийи удаа шаннаткан. 1945 чылда ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыы-биле Анися Андреевна Черкашина «Күш-ажылчы шылгарал» деп медаль-биле шаннаткан.

Коммунистиг партияның XX съездизинге алдар болдурган бүгү улустуң социалистиг чарыжынга киргеш, дуржулгалыг машинист бүдүрүлге планын үргүлчү ажыр күүседирин хүлээгеш улуг сорук кириишкин-биле ажылдап турар.

К. ОНГА.

Туйбу хептээриниң планын күүсеткен

Туйбу хептээриниң планын күүседир дээш Кызылдың туйбу заводунуң коллективиниң кызымаккай ажылдаанының түүнелинде олар туйбу хептээриниң планын сентябрь 27-де долдур күүсеткен. Олар сентябрь айның планын база чедишкиннинг күүсеткен.

Кызыл хоорайның чаа тудугларынга эки шынарлыг туйбуну бээр дээш заводтуң ажылчыннары бүгү күжүн салган. Коллективте эштер Куулар, Лихачева, Федулов олар хүн нормазын ажыр күүседип, мурнакчы ажылдап турарлар.

Заводтуң ажылчыннары Октябрьның 38 чыл ооңга алдар кылдыр социалистиг чарышка киргеш, туйбу өртедириниң чыл планын ноябрь 7-ге чедир долдур күүседир деп бедик хүлээлгени алганнар.

Күскү чер андарылгазында трактористер

Улуг-Хем районнуң Калинин аттыг колхозунда ажылдап берип турар № 5 трактор бригадазы күскү чер андарылгазының планын 103 хуу күүсеткен.

Трактористер эштер Конгаржап, Сюрюн-оол болгаш Дмитриенко нормазын хүнбүрү 120—140 хуу күүседип, агротехниктиг чурум өзугаар ажылдап турар.

Эш Станько «ДТ-54» деп тракторуубиле сезон нормазын хуусаа бетинде күүсеткеш, Бүгү-эвилелдиң көдээ ажылагый делгелгезинге чораан.

Бригаданың кывар, чаар материалының сөөртүүчүзү комсомолчу эш Натпит-оол тракторларның үзүктел чок ажылдаарын хандырып турар.

Бригада күскү чер андарылгазын хуусаа бетинде күүсеткеш районнуң трактор бригадаларының аразынга шилчиир кызыл тугун чаалап алган. Бригада чер андарылгазын үргүлчүлеп турар.

В. ДАМБА-ХУУРАК.

Кышкы транспортка белеткел

Эрзин районнуң «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артели кышкы транспорт сөөртүлгезинге белеткел ажылын эгелээн. Аттың дериг-херекселдерин септеп кылыры-биле тускай улусту колхоз баштаар чери бадылаан. Ында эштер Дарыма-Седи, Самдан ажылдап турар. Олар баштайгы хүннерде 23 шанактарны кылган болгаш ам 29 шанактарны чоокку үеде кылып доозар.

Бызанчылар хомут, дуга болгаш өске-даа херекселдерни кылып, септелгени чорудун турарлар.

К. НУРЗАТ.

Планын күүсеткен

Каа-Хем районнуң Хрущев аттыг көдээ ажыл-агый артели бо чылын мал өстүрүниң күрүне планын күүсеткен. Мыйыстыг бода малды 111,5 хуу, ооң иштинде төрүүр инектерни 111,3 хуу, хойну — 106,4 хуу, чылгыны 106,3 хуу күүсеткен. Ынчалза-даа колхоз малдан чаш төл алыр планын күүсетпээн.

Чайгы оларны шын таарыштырганындан малдың деңгилдези ортумактан өрү болуп турар.

Я. ДОРЖУ.

Белеткел багай

Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» көдээ ажыл-агый артелинин эш Т. Салчак улуттан тулуг бригадазы кышка белеткел ажылын багай чорудуп турарындан мал кажаалары септетинмээн болгаш чаа кажааларның тудуу чедир кылдынмаан. Хойнуң эрги 5 кажаалары мынчага септетинмээн, өдээ коптартынмаан. Хаван, куш кажааларының тудуун шынар чок кылган, шаараш, шалазы чок. Ол ышкаш эш Тойбу-Хаа эргелекчилөөн сүт-бараан фермазында чаңгыс-даа кажаа туттуунмаан. Чамдык малчынларның кыштаар чери амдыгаа чедир билдинмейн турар. Колхоз сиген, силос белеткээр планын күүсетпээн.

Т. ХЕРТЕК.

Герман Демократтыг Республиканың тургустунганының алды чыл оюн байырлааны

БЕРЛИНГЕ БОЛГАН МАССАЛЫГ МИТИНГ

БЕРЛИН. (СЭТА). Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннары боттарының республиказының тургустунганының алды чыл оюн байырлыг болгаш өөрүшкүлүг демдеглээн. Ол алдарлыг хүнге холбаштырган массалыг митингилер болгаш чыскаалдар хоорайларга, суурларга болган.

Берлинде Марке—Энгельстиң улуг шөлү болгаш ооң чоогунда кудумчулар байырладыг кылдыр шиметинген турган. Анаа октябрь алдында болган митингге 300 муң чыгыы кижи—Берлиниң бүдүрүлгелериниң болгаш албан черлериниң ажылчынары, албан-хаакчылары демократтыг партиялардан болгаш массалыг организациялардан төлээлер, өөреникчи аныяктар Барыын Берлиниң ажылчы чоннарының төлээлери чыыдган.

Демократтыг Германияның национал фронтузунуң национал чөвүлелиниң даргазы профессор Э. Коррене митингни ажыткан. Вальтер Ульбрихтиге сөс берген. Ооң чугаазын адыш часкаашкынары каш удаа үзе кирип турган.

В. УЛЬБРИХТИНИҢ ЧУГААЗЫ

Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннары эрткен алды чылдарның дургузунда тайбың тургузуушкуннуң талазы-биле кайгамчыктыг чедишкиннерни чедип алган деп В. Ульбрихт бодунуң чугаазының эгезинде чугаалаан. Ажылчын ангының мурнакчы отряды 1949 чылдың эгезинде ажылчын ангының чаңгыс эвин боттандырганының болгаш ажылчы тараачыннар-биле ооң эвилелин быжыглаанының ачызында ол чедишкиннер чедип алдынар аргалыг болган деп ол чаңгыс эш өстүн чедишкиннеривистиң үндезини болган. Герман Демократтыг Республиканың чедишкиннериниң үндезини ол чаңгыс эш болганда, герман айтырыгны тайбың шиитпирлээрин, чаңгыс аай, тайбынга ынакшылдыг, демократтыг Германияны тургузар дээш демиселди немец ажылчын ацгының, ажылчын партияларының, профэвилелдериниң, ажылчы тараачыннарының, культура ажылдакчыларының болгаш массалыг организацияларның чаңгыс эвин боттандырарындан эгелээр ужурлуг. Бир эвес бис улустуң күштерин организаттаарын эгелээр болзувусса, чаа, тайбынга ынакшылдыг Германияны бис тургузуп шыдаар бис, ындыг Германияның үндезини салдынган. Ол үндезин болза Герман Демократтыг Республика болур.

В. Ульбрихт ооң ындай Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының чедишкиннерин тодаргайлап демдеглээн. Оларның чедишкиннери болза, Германияның төөгүзүнде эң-не баштай ажылчынарның болгаш тараачыннарның ёзулуг демократтыг герман күрүнезиниң тургусканы болур. Герман Демократтыг Республика тайбының баганазы болуп турар. Капиталистиг кудаңыгдан хосталган ажылчыннар болгаш тараачыннар боттарының чуртун боттары эргелеп турар.

Герман Демократтыг Республика Совет Эвилелиниң нүүрү-биле, тайбыңың болгаш демократияның улуг лагериниң нүүрү-биле бала капиталистиг чурттарга тайбынга ынакшылдыг күштерниң нүүрү-биле ёзулуг болгаш күштүг өңүктелиг деп оратор үргүлчүлээн.

Тайбың тургузуушкунда киржип турар ажылчы чоннар, тайбынга ынакшылдыг хамаатылар боттарының ёзулуг ада-чурту бар деп ГДР-ниң алды чыл оюнуң хүнүнде бистиң ажылчын, тараачын күрүневистиң бүгү чону өөрүшкү-биле чугаалап болгаш шыдаар бис, ындыг Германияның үндезини салдынган. Ол үндезин болза Герман Демократтыг Республика болур.

Герман Демократтыг Республика Совет Эвилелиниң нүүрү-биле, тайбыңың болгаш демократияның улуг лагериниң нүүрү-биле бала капиталистиг чурттарга тайбынга ынакшылдыг күштерниң нүүрү-биле ёзулуг болгаш күштүг өңүктелиг деп оратор үргүлчүлээн.

Тайбың тургузуушкунда киржип турар ажылчы чоннар, тайбынга ынакшылдыг хамаатылар боттарының ёзулуг ада-чурту бар деп ГДР-ниң алды чыл оюнуң хүнүнде бистиң ажылчын, тараачын күрүневистиң бүгү чону өөрүшкү-биле чугаалап болгаш шыдаар бис, ындыг Германияның үндезини салдынган. Ол үндезин болза Герман Демократтыг Республика болур.

В. Ульбрихт ооң ындай Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының чедишкиннерин тодаргайлап демдеглээн. Оларның чедишкиннери болза, Германияның төөгүзүнде эң-не баштай ажылчынарның болгаш тараачыннарның ёзулуг демократтыг герман күрүнезиниң тургусканы болур. Герман Демократтыг Республика тайбының баганазы болуп турар. Капиталистиг кудаңыгдан хосталган ажылчыннар болгаш тараачыннар боттарының чуртун боттары эргелеп турар.

Герман Демократтыг Республика Совет Эвилелиниң политиказы эки билдингир: тайбыңың хөрөөн быжыглаарының болгаш Европа улустарының айыы чок чоруун хандырарының эрге-ажыктарынга, ол ышкаш немец улустуң бодунуң эрге-ажыктарынга база дүгжүр кылдыр Герман айтырыгны шиитпирлээр дээш турган. Герман айтырыг бирги ээлчегде немецтерниң боттарының хөрөө болур деп санап турар бис, боттарының национал болгаш социал сорулгаларын шиитпирлээриниң шын оруун немецтер тывар ужурлуг. Немец ажылчын аңгыга, Германияның тайбынга ынакшылдыг күштеринге, Герман Демократтыг Республиканың улуг шыдаар бис, ындыг Германияның үндезини салдынган. Ол үндезин болза Герман Демократтыг Республика болур.

В. Ульбрихт ооң ындай Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының чедишкиннерин тодаргайлап демдеглээн. Оларның чедишкиннери болза, Германияның төөгүзүнде эң-не баштай ажылчынарның болгаш тараачыннарның ёзулуг демократтыг герман күрүнезиниң тургусканы болур. Герман Демократтыг Республика тайбының баганазы болуп турар. Капиталистиг кудаңыгдан хосталган ажылчыннар болгаш тараачыннар боттарының чуртун боттары эргелеп турар.

Герман Демократтыг Республика Совет Эвилелиниң нүүрү-биле, тайбыңың болгаш демократияның улуг лагериниң нүүрү-биле бала капиталистиг чурттарга тайбынга ынакшылдыг күштерниң нүүрү-биле ёзулуг болгаш күштүг өңүктелиг деп оратор үргүлчүлээн.

Тайбың тургузуушкунда киржип турар ажылчы чоннар, тайбынга ынакшылдыг хамаатылар боттарының ёзулуг ада-чурту бар деп ГДР-ниң алды чыл оюнуң хүнүнде бистиң ажылчын, тараачын күрүневистиң бүгү чону өөрүшкү-биле чугаалап болгаш

Вьетнам—эрес-маадыр кижилерниң чурту

Кажэн чер кырынга тайбың турғустунуп келирге, ооң-биле кады чырыткылыг өөрүшкү чедип келир.

Дээрже мындыг ырылар чаңгыланып үнер:

Аас-кежик биле тайбың ыраажызы
Акыр аист чалгыннарын херивиткеш,
Кызыгаар чок хову-шөлдүң кырыбиле
Кылыйты-ла ырак-ырак ужуп турар.
Өттүнмес дээн шыргайларны эртип тиилээр,
Хаяларны кезип, бузар күштүг-даа бис.
Өңгүр кызыл чалгыннарда кызыл сылдыс
Кайгамчыктыг черивисти кезий ужар.

Бо ырыны Вьетнамның Демократтыг Республиказынга кааа-даа дыннап болур. Тайбың болгаш аас-кежиктиг чуртталганы турғузуп турар улустуң, эчис сорулгаже түткүлдүг, эрес-маадырлыг, талантылыг, күш-ажылга, хосталгага ынакшылдыг улустуң ырызы ол.

Мурнуу-Чөөн Азияның чуруун көрүңер, Индий-Кыдат чартык ортулуктуң чөөн эриин дургаар Вьетнамның канчаар шейлүп чоруткан ооң көрүп алыр силер.

Вьетнамчыларның чурту кулузун даянгыыштың ийи уштарында аскан корзинкаларда урган риске дөмей деп вьетнамчылар чугаалажып турарлар. Ында 350 мың дөрбелчин километр девискээрлиг черде 25 миллион вьетнамчылар чурттап турар.

Ол чер магаданчыг байлак болгаш ооң-биле кады агаар-бойдузу кадыг дошкун. Ол байлактыг черде рис, кофе, шай, хөвең, апельсин, лимон, банан, ананас деп үнүштер дыка чазгай үнүп турар. Чуртта черден казар байлактар хөй—казып төпес хөмүр даш черде ханы эвес, демир дажы, ак, кара корғулчуннар, күүр бар. Мындыг таварылганы улус чугаалажып турар. Сампанчы (хемелекчи) хемге кулузун иткиниш-биле иттинип, хемелеп чораан. Иткиниш-биле бир-ле иттинерге сутта өске өң көстү берген: ол болза — нефть болган.

Агаар бойдузу шугулдаачал: чамдыкта кандаашкын чылда алды—он айларда үргүлчүлээрге кижиниң өстүрүп үндүрген бүгү чүвезин кадып хып кээр, чамдыкта суккур чаашкын хову шөлдерни суг-биле хөме алзыр болгаш өл-шык көвүдеп, хүн херели чедишпезинден тарылга үнүштерин ажаар-даа арга чок болу бээр. Чаъс суундан хемнерниң суу он катап көвүдеп үерлээр чылдар база турар.

Ынчалза-даа ол чурт магалыг чаагай, ооң кижилери эрес соруктуг.

Чуртта көдээ чон колдап турар. Тараачыннар шыргайлардан чаалап алган улуг эвес участоктарынга тарылга ажылы кылып турарлар. Барык колдуунда-ла рис, батат (чигирзиг картофель) тарып турар. 1945 чылдың август революциязынга чедир черниң кол кеззэ помещиктернин болгаш колонизаторларныы болуп турган, тараачыннар оларга боттарының дүжүдүнүң, үштүң ийи кезээн берип турганнар. Ынчангаш улус чон эрге-чагырганы холунга алганда, бирги ээлчегниң сорулгазы—чер реформазы болу берген. «Черни кым-на ажылдап кылыр болдур, ону аңаа бээр»—деп улустуң чазаа чарлаан.

Чер реформазын чорудары—чиик ажыл эвес, ооң чедишкини ол чугула ажылхереги дааскан кижилерден хамааржыр. Ха Нам можуга чер реформазын чорудуп турар, бир кыстың чугаалааны мындыг:

Нгуен Тхи Минь Лыон чээрби дөрт харлыг. Бичиизинде ол уругга эки таварылга болган: ада-иези ону школага өөредип ап шыдапкан, ол уруг бижик өөренип алган. 1947 чылда он алды харлыг Лыон кыс Ханойнуң районнарының бирээзинин чонунуң ортузунга агитаторлап ажылдаан, ооң соонда партизан отрядынга санитарка болу берген. Ол кыс хөй-хөй партизаннарны өлүмден чарып алган, ынчалза-даа боду аарый берген: буду ыжып эгелээн.

Ам Лыон көдээде чурттап, чер реформазының политиказын тараачыннарга тайылбырлап берип турар. Ол уруг ботботтарынга дузалажырының бригадазын организастаан, бир эвес кайы-бир кижиге берге болу берген болза эштери ооң рис тараан участогун ажылдап берип турар. Эрткен чылын күштүг кандаашкын болган. Дээргилерден чер хунаап алганывыстың бачыдынга дээр килеңнээн-дир дээш тараачыннар мунгарап, мөгүдээннер. А Лыон оларны кандаашкын-биле демнеежир херек деп бүзүреткен, тараачыннар ийи километр дурттуг суггарылга бугазын каскаш, рис тарылгазын канга алыспайн барган.

Республиканың көдээ ажыл-агыйының чедишкиннери улуг. Мындыг ийи чижекти көргүзүп болур. Эрткен чылын он айларда үргүлчүлээн кандаашкын болза-даа, Ха Нам можуга тарылга шөлү 9350 гектарга, а Фу То можуга—1660 гектарга көвүдээн. Бо чылдың чайынында чурттуң шөлдериндең бир миллион ийи үче мың тонна тараа ажаап алдынган, ол болза эрткен чылдың дүжүдүнден бежен хуу хөй болганы ол.

Вьетнам улуста база бир улуг сагыш салыышкын бар. Херектиң ужуру чүл дизе, байлак культураны турғускан улус тускай хамаарышпас чорукту чаалап алырынга чедир барык-ла бижик билбес турган. Ам билигже, культураже түткүл кижи бүрүзүнүң чугула негелдези, эргези болган хүлээлгези болу берген.

...Солдаттар дагларны ажыр, шыргайларны өттүр, хемнерни кежир берге походтарга хөй хүннерде чоруп турган. Бижи бүрүзүнүң мурнунда чоруп орар кижинин өөргазынга саазында азы банан бүрүзүнде бижээн плакаттар чоруп турган. Бир черден бир черге четкиже соонда чораан кижинин номчуптар кылдыр өөренип алыр ужурлуг сөстерин ол плакатта бижээн.

...Көдээ суурга хөглүг омак хөглөшкин болу берген: артистер келгеш, ырлап, танцылап турар. Мынча деп ырлажып турар:

Чана берем, эргим ашаам,
Чанып барып өөренип көр,
Бижик билбес сеңээ барган
Менээ дыка ыядынчыг-лыр.
Азы мынчаар ырлаарлар:
Чаражынга менээргенме,
Бижик билбес уруг-лур сен,
Сорулдаалап көрээли деп
Сеңээ кым-на саналдаар боор.

Олар артистер эвес, а башкылар болган. Олар ырлажып дооскаш, самбыразын, чугайын уштуп эккелгеш, ном хөрбөннерни бижикке өөредип эгелээннер.

...Хөй кижилиг орукка бир кижи турган. Ол кижи чамдыкта эртип бар чыткан кижилерни доктааткаш, чугаалажып-даа турар. Ол болза, эртип бар чораан кижи бижик билир кижи бе деп хынап турар контролёр кижи болган. Бир эвес бижик билбес кижи болза ол кижини дораан-на кичээлдедип, домактар номчудуп, элезинге ыяш-биле каш сөстер бижидип турар.

Чуртта хөй школалар турғустунган, хөй-хөй кижилер бижик өөренип алгаш карактары аштып чыраан.

Вьетнамның Демократтыг Республиказының президентизи Хо Ши Мин школаның сорулгаларын мынчаар тодаргайлаан: ургларны төрээн чуртунга ынакшыыр, улузунга ынакшыыр, күш-ажылга ынакшыыр кылдыр, сагылга-чурумнуг, арыг-шеверни сагыыр болгаш культураны бедидер кылдыр өөредир. Боттарының президентизин вьетнамчылар, ынакшыл-биле Хо ирей деп адап турарлар. Хо ирейниң ол алды айтыышкыннарын аныяктар эки-ле кылдыр күүсеирин ораладжып турар.

Соңгу болгаш Мурнуу Вьетнамны, ооң бүрүн эргезин, тускай хамаарышпас чоруун, чаңгыс эвин болгаш девискээриниң бүдүн турарын хүндүлээр чоруккa үндезилээш, тайбың каттыштырар сорулганы Женева дугуржулгалары салган. Вьетнам улусту найыралдыг чурттарда дыка хүндүлеп турар. Дайынның кылган балыгларын экиртиринге, бодунуң национал экономиказын турғузарынга вьетнам улуска өөнүктер дузалап турар. Президент Хо Ши Минге баштаткан чазак төлээлериниң Кыдат Улус Республикага болгаш Совет Эвилелинге чорааны чугула болуушкун болган. Совет Эвилелиниң болгаш Кыдаттың удуртукчулары-биле ужуражыышкыннар үезинде тайбың амыыралдын турғузуушкунунга вьетнам улуска дузаламчы көргүзер дугайында дугуржулгалар чедип алдынган.

«Аас-кежик биле тайбың ыраажызы акыр аист чалгыннарын херивиткеш, кызыгаар чок хову-шөлдүң кыры-биле кылыйты-ла ырак-ырак ужуп турар» деп өөрүшкү болгаш хосталга дугайында, кайгамчыктыг улустуң магалыг келир үезиниң дугайында ыр өткүт дыңналып турар.

Виктор ЦОППИ.

Индонезияда соңгулдаларның баштайгы түңнелдери

НЬЮ-ЙОРК. Джакарталан Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондентизинин медээлеп турары болза, индонези парламентиге соңгулдаларга бадылаашкыннарның барык үштүң ийизи бердинген деп түңнетинген. Сөөлгү тускай медээлер-биле алырга, национал партия 6 миллион 815 мың бадылаашкыннарны, Нахдатул Уламның партиязы 5 миллион 138 мың бадылаашкыннарны, Индонезияның Коммунистиг партиязы 4 миллион 879 мың бадылаашкыннарны, Машуми партиязы 3 миллион 883 мың бадылаашкыннарны алган болуп турар.

Соңгулдаларга бадылатырган өске 186 партиялар болгаш хамаарышпас кандидаттар бүдүн чартык миллион хире бадылаашкыннарны алган.

Ынчангаш бадылаашкыннар саналгазының бо-чадазында баштыңнарының бирээзи мурнунда Индонезияның премьер-министри турган Састромиджойо болуп турган национал партия амгы премьер-министр Харахап баштыңы болуп турар Машуми партиядан 3 миллион бадылаашкыннарны хөйну алган.

(СЭТА).

Хайнань ортулукта

ПЕКИН. Хайнань ортулук—хемчээлиниң талазы-биле 34 мың ажыг дөрбелчин километр шөлү эжелеп турар, Кыдаттың ийи дугаар ортулугу, кажан-даа Кыдаттың «эртинелер ортулуу» деп санатынып турган. Таарымчалыг агаар-бойдус, үнүш-дүжүттүг, чер байлактыг дүжүттү маңаа алыр арганы берип турар. Ортулуктуң чамдык районнарынга чылда ристиң 3 дүжүдүн ап турар. Кокос тооругу, хина, кара перец, кофе, ананастар дээн ышкаш үнелиг культураларны ында өстүрүп турар. 1953 чылдың төнчүзүнде, аграр чаартылгаларын доосканының соонда черни ажылдап болбаазырадырының мурнакчы аргаларын шингээткени-биле чергелештир күр черлер шингээдилгези эгелээн. 1954 чылда ортулукта тарылга шөлүн 1952 чыл-биле дөмейлээрге 530 мың му көвүдээн. Бо чылын ортулукта тараа культураларының чыылдазы эң эки дүжүттүг болган 1939 чылдың деннелин 28,5 хуу ашкан.

Балык тывыжы дүрген хөгжүп турар. Бо чылдың үүгле бирги чартыында балык тудуушкуну 590 мың дань ажыг болган (дань—50 килограмм), бо болза, 1950 чылда туткан балыктаашкынга деннежир. Хосталга соонда Хайнань ортулукка күрүнениң 40 ажыг үлетпүр бүдүрүлгелериг туткан, катап турғускан, калбарткан, ооң иштинде механик заводу, көдээ ажылагый чепсек-херектелериниң заводу, кылыглыг дош бүдүрүп үндүреринин заводу, электри станциязы, саржаг кылыр чер, туйбу-черепица заводу болгаш өске-даа бүдүрүлгелер.

Культура турғузуушкуну чедишкинниг хөгжүп турар. Ам ортулукта 2850 хире эге болгаш ортумак школалар бар, ында 335 мың уруглар өөренип турар болгаш хосталга мурнунда турганындан барык ийи катап хөй.

(СЭТА).

Албанияның электрижидилгези

ТИРАНА. Албанияда үлетпүрүп хөгжүлдези электри энергиязын бүдүрүп үндүреринг хөйү-биле негеп турар. Хосталгага чедир чуртка улуг эвес каш электри станциялары бар болуп турган. Суг күжүнүң улуг курлавырларын мырынай ажыглавайн турган.

Хосталганың соонда чылыг күжү-биле ажыллаар электри станцияларының тудуушкуну эгелээн. 1950 чылда Албанияга электри энергиязын бүдүрүп үндүрери дайын мурнунуң деннелин дөрт ажыг катап ашкан. Эрткен чылын электри энергиязы бүдүрүп үндүрери Албанияда чонунуң кижи бүрүзүнге 1938 чылдың деннелин 25 катап ашкан.

Сөөлгү каш чылдың иштинде И. В. Сталин аттыг пөс-таавы комбинатында, В. И. Ленин аттыг цемент заводунда, Влорда болгаш өске-даа бүдүрүлгелерде чылыг күжү-биле ажылдаар электри станциялары ажыглалда кирген. Бо үеде Черрикте нефть тигер заводта чылыг күжү-биле ажылдаар электри станциязының тудуушкуну чорун турар. Мати хемде Энвер Ходжа аттыг Албанияда эң улуг гидроэлектри станциязы туттунун турар.

Ульза-Тирана-Эльбасан-Черрик-Сталин-Селеница хоорайның узуну 270 километр бедик вольталыг шугумун тудары төлевилетинин турар. Ам бо шугумнуң бирги эзлчээ туттунун турар.

(СЭТА).

Финляндияның Президентизи Ю. К. Паасикиви совет-финлянд дугуржулгаларны күштүг болдурган

ХЕЛЬСИНКИ. 1948 чылдың апрель 6-да найырал, кады ажылдажылга болгаш кайы-кайызынга дузаламчы дугайында кереэнин хуусаазын уздыр дугайында Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели биле Финлянд Республиканың аразында Протоколду болгаш Порккала-Удтуң девискээрин шериг-далай базазы кылдыр ажыглаар эргелерден ойталаар болгаш бо девискээрден совет чепсектиг күштерни үндүрер дугайында Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели биле Финлянд Республиканың аразында 1955 чылдың сентябрь 19-та Москвага ат салдынган дугуржулганы Финлянд Республиканың Президентизи Ю. К. Паасикиви күштүг болдуруп бадылаан.

(СЭТА).

Капиталистиг чурттарда ажыл соксадыышкынныг шимчээшкиннер

АКШ

НЬЮ-ЙОРК. Америк парлалга Пью-Касл (Индиана штат) хоорайда болуушкуннарже дыка кичээнгей салып турар. Ол хоорайда «Перфект серкл компани» фирманың шуткулга заводу турып турар, ооң ажылчыннары автомобиль болгаш ужарчүүл үлетпүрүнүң ажылчыннарының каттышкан профэвилели-биле коллективтиг чаа кереэни чарар дугайында чугаалажыышкыннар чорударындан компанияның удуртукчуларының ойталап турары-биле холбаштыр ийи ай ажыл соксадыышкыны кылып турар. Ындыг байдалдар ам ол компаниянның Ричмонда болгаш Хейджерстаунда заводтарында база болуп турар. Нью-Каслга болган ажыл соксадыышкынының онза чидиг үези сентябрь 10-дан 27-ге чедир үениң дургузунда болган, ынчаарда ажылчыннар заводту боттарының холунга алган турган. Компания сентябрь 27-де ажыл соксадыышкынының 55 киржикчилерин ажылдан үндүрген болгаш оларны тудуп хоруглаарын чедип алган.

Октябрь 5-те Нью-Касл хоорайның чанынга 5 мың хире ажыл соксадыышкыны кылганнар болгаш өске-даа заводтарның ажылчыннары чыылганнар. Ажыл соксатканнарны тарады сывырарын ораладшкан полиция 5 ажылчынны балыглаан, 10 кижи каражадаан. Нью-Кеслче шериг чоруткан. Хоорайга онза байдалды чарлаан.

Франция

ПАРИЖ. Күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының (КБК) конфедералдыг бюрозунуң дыңнадып турарын өзугаар алырга, июньдан амга чедир үениң дургузунда ажыл төлевирин бедидерин 2 миллион хире француз ажылчы чоннар чедип алган. Сен-Назериниң, Нантының, Ла-Рошелиниң болгаш өске-даа хоорайларның улуг-улуг бүдүрүлгелеринде бүдүрүлге ээлери дүжүп бээр ужурга таварышкан.

Боттарының эргелери дээш хөй-хөй француз ажылчы чоннар демиселин үргүлчүлеп турар. Демир-орукчулар, шахтёрлар, электростанцияларның ажыллакчылары, күрүнениң албан-хаакчылары амыдырал байдалын экижидерин туруштуг чедип алырынга шиитпирлиин медегленп турарлар.

КБК бюрозунуң бодунуң кыйгырыында демдеглеп турары болза, боттарының негелдерин хандырып алыры дээш ажылчы чоннарның демиселиниң чедишкининиң үнер дөзү болза, ажылчы чоннарның хөделишкиннериниң чаңгыс эви болуп турар.

ПАРИЖ. Металлургия үлетпүрүнүң ажылчыннарының бүгү-ниити федерациязы (күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязында кирип турар) бодунуң бүгү кежигүннеринге кыйгырыг үндүрген. Ол кыйгырыгда чугаалап турары болза, сөөлгү ийи айларның дургузунда Францияның металлургия үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге 3704 ажыл соксадыышкыннары чорутунган. Хөй-хөй бүдүрүлгелериниң ажылчы чоннарының ажыл соксадыышкынныг демиселиниң үезинде улуг чедишкиннер чедип алдынган. Чижээ, 300 мың ажылчыннар шак барымдаалаар ажыл төлевирин дыка бедидерин чедип алган. Боттарының материалдыг байдалын экижидери дээш демиселге чаңгыс эпти быжыглаарынче ажылчы чоннарны кыйгырып турар.

(СЭТА).

Барыын Германия

БЕРЛИН. Парлалганың дыңнадып турарын өзугаар алырга, Бременниң 3700 ажылчыннарының ажыл соксадыышкынын чоокта чаа чарлаан. Ажыл соксадыышкыны кылганнар өртектер улгатканы-биле холбаштыр ажыл төлевирин бедидерин негеп турарлар.

Портка эльзэн каш чүс кижилиг полиция отряды чедип келзе-даа ажыл соксатканнар массалыг митинг организастааннар, аңаа үндүрген негелдеринин хандырылгазын чедип алырынга шиитпирлиин олар чаңгыс эп-сеткилдиг илереткеннер.

Бременниң порт ажылчыннары Герман Демократтыг Республиканың транспорт ажылчыннарындан болгаш Францияның порт ажылчыннарының профэвилелиндеп эп-сеткил каттыжыышкынын илереткеп телеграммаларны алганнар.

«Барыын Берлинде «Берлинер Монтагс эхо» солуннуң дыңнадып турары-биле алырга, Люнебергке тудуг ажылчыннарының бүдүн чартык ай үргүлчүлээн ажыл соксадыышкыны доозулган. Ажылчыннар бүдүрүлге ээлери-биле чаа тариф кереэлин чарарын чедип алганнар.

(СЭТА).

Барыын талакы чурттар Египетти күткүп турарының дугайын египет парлалганың бижип турары

КАИР. Чехословак боо-чепсекти Египеттиң садып алырының дугайын дыңнаткан премьер-министр Гамаль Насериниң чугаазы барыын найысладларга дүвүрээзинни болдурган деп египет парлалга дыңнадып турар. «Аль-Гумхурия» солуннуң бижээнин өзугаар алырга, египет премьер-министриниң медеглели «Лондонга, Нью-Йоркка болгаш Парижке кедергей дүвүрээзинни болгаш албааразашкынны болдурган».

Египетче ыйыышкын кылыр болгаш ооң хамаарышпас даштыкы политика чорударынга шаптыктаар дээш, Англияның база АКШ-тың чазактары хемчеглерни ап чорудуп турар деп, «Аль-Ахбар» солун бижээн. АКШ-тың күрүне секретарының дузалакчызы Джордж Аллен Каирде чедип келген. Премьер-министр Гамаль Абдель Насерге баар болгаш Египеттиң Чехословакиядан боо-чепсек садып алырының дугайында англи чазактың «ханы дүвүрээшкинин» аңаа илередир деп айтыышкынны Каирде англи элчин Тревелаянга бергенин парлалга дыңнадып турар.

Чехословак боо-чепсекти садып алыр дугайында Лондонга болгаш Вашингтонга көдүрүп үндүрген шуугаазының чылдагазының тайылбырлавышаан, «Аль-Гумхурия» солуннуң мурнуку чүүлүнде бижээни болза: «эргежок чугула чепсегленишкин-биле болун хандырының айтырынга Египет далдараар байтыгай, харын быжыг шиитпирлиин илередип, дидимненинкенинге» АКШ-тың болгаш Англияның чагырыкчы бөлүктери алдепсинип, хыйланып турарлар. АКШ, Англия болгаш Франция болза, «Ортаакы Чөөн-чүкү боттарының саңдар-хамаарылгазының зоназы кылдыр көрүп турарлар», ол девискээрге боттарының тергиндээшкинин камгалап арттырарын ораладжып турарлар деп «Аль-Ахбар» солун мурнуку чүүлүнге шыйыып демдеглээн. «Ынчангаш олар сөөлгү болуушкуннарга ол хире дүвүреп база турғустунуп келген байдалды илдең шугулдаашкын-биле чугаалажып турарлар... Египет хамаарышпас даштыкы политиканы моон соңгаар-даа чорудар деп бодап турар. Ынчаарга ол чорук, араб чөөн чүкү эрткен шагда боттарының контролюнуң адаанга тулуп турган ол күрүнелерге таарымчалыг эвес болуп турары илдең-дир».

Джордж Алленниң Каирже дүвү-далашбиле чорупканының ужурун тодаргайлавышаан, Египеттиң күрүне министри Анвар Садаттың «Аль-Гумхурия» солунга бижээни болза: «барыын чүк кадык угаан-бодалын оксунуп бар чыдарынга дөмейдежир-дир. Америка биске кыжаныл, Англия бисти сагындырып турар-дыр, бистер хостуг болурун күзеп турар боорувуска ол бүгүнү кылып турарлары олдур. Бир эвес Египет Ортаакы Чөөн чүкте күштериниң амгы деңзигүүр байдалын өскертиптер болза, экономиктиг дем каттыштырылгазының программазын өзугаар көргүзүп турар америк дузаламчыны сокседыр деп биске кыжаныры-биле Аллен Египетче кел чыдары ол-дур. Ортаакы Чөөн чүкке нөмээржикчи болур болгаш ол девискээрде чурттап турар улустарның салым-чолун баш билир эргени Америкага кым бергенил? Кыжаныышкынның болгаш чүткүүшкүнүн эрги аргаларын ажыглап турғаш, амгы үеде кандыг-бир чүве чедип ап болур деп Америка бодавайн турар бе?» Египет кандыг-даа кыжаныгларга болгаш доспактаан коргудуушкуннарга алдырбас болгаш «бодунуң тергиделин турғузарын азы чуртту бодунуң саңдар хамаарылгазынга кирип алырын ораладшкан кым-даа кижиге удур турғурунга ол шиитпирлиг» деп Садат медеглээн.

(СЭТА).

Соңгу Алжирде байдал

ПАРИЖ. Соңгу Африкада чепсектиг чаа улуг сегиржин алыышкынларның дугайында хөй санныг медээлерни Парижтин солуннары парлап турар. Оларның бижип турары-биле алырга, француз шериглериниң тура халышкан аймактарның талазындан күштүг ыйыдыышкынга таваржып турары Испанияның Мароккозунуң кызыгаарында улам чидиг байдал турун турар. Тура халышканнар француз шериглиниң хөй-хөй туруштарын бүзээлээн деп солуннар дыңнадып турар. Тура халышканнарга удур танктарга болгаш ужар-чүүлге деткиткен ийи-муң француз солдаттарның кадыг-шыңгыы тулчуушкуннары Буред—Акнуль—Тизи Узли үш булунда болуп турар.

Акнульдан барыын чүкче чаа тура халышкыннарның болуру чадавас хире деп «Франс-Суар» солун медеглеп турар.

«Монд» солуннуң дыңнадып турары-биле алырга, дайын чорудулгаларының өске одаа болза, ортаакы атлас болур, ооң тура халышканнарның отрядтары мурнуу чүкче чоруп турар.

Марокконуң «Истикляль» деп националисчи партиязының удуртукчузу Алляль Эль-Фассинин болгаш «Хосталганын Алжир фронтузунуң» удуртукчузу Мохаммед Эль-Хидирниң Каирге чарлаан декларациязының дугайын чамдык солуннар дыңнадып турар, ол удуртукчулар Марокконда болгаш Алжирде тура халыышкын шимчээшкини амлан эгелээн «Соңгу Африканы хосталганың армиязын» турғуларының сорулгазы-биле нинти командылалга каттыжар деп чарлааннар. «Соңгу Африканы хосталганың армиязы» дайын чорудулгазын октябрь 1-де эгелээн деп декларацияда чугаалап турар. Соңгу Африкада болуушкуннар Францияның политиктиг бөлүктеринге соңгу-африка айтырыгларын шиитпирлээринин оруктарынга хамаарыштыр чөрүдүлээлериниң улам ыңайгы чидигленишкининге чедирген деп француз парлалга айтып турар. Марокконда хөделишкининиң планының дугайында айтырыгның талазы-биле генерал Буайэ де Латур биле француз чазактың аразында чидиг чөрүдүлээлериниң дугайын «Франс-Суар» солун дыңнадып турар.

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилелиниң дыңнадып турарын өзугаар алырга, сентябрь 26-да турғустунган алжир хураддың ийиги (мусульман) коллегиязының депутаттарының таарыштырылга комитеди октябрь 5-те дыңнадыг чарлаан, ол дыңнадыгда Алжириниң мусульман чонунуң сеткил-сагызын илеретпишаан, ол Алжирни Францияның составынга шуут кирериниң планнарының дугайында бодунуң чөпшээрешпейн турарын база катап бадыткан турар.

(СЭТА).

АКШ-та кем-буруулуг чоруктарның өзүлдези

ВАШИНГТОН. Истелгелериниң федералдыг бюрозунуң удуртукчузу Гувер Филадельфияга полиция начальниктериниң бүгү-делегей ассоциациязының съездизинге чүве чугаалааш, «АКШ-та кем-буруулуг чоруктарның талазы-биле байдал—национал чүдек-бужар чорук-тур» деп медеглээн. «Кем-буруулуг чоруктар бо чылын 17 өг-бүле бүрүзүнүң бирээзи-ле аңаа таваржып турар хемчээлге өскен, а АКШ-та 15 кижи бүрүзүнүң бирээзи-ле кудумчу шимчээшкининиң дүрүмүн үреэнин санаваска, хоойлу черчээни дээш хоругдатырып турар.

Бо чылын 2 миллион ажыг улуг кем-буруулуг херектер болгаш 18,5 миллион шоолуг чугула эвес чөрүүшкүннер болган» деп ол үргүлчүлеп чугаалаан.

Назы четпээннериниң ортузунда кем-буруу талазы-биле амгы байдал улуг дүвүрээзинни болдуруп турар деп Гувер айыткан. Эрткен чылын АКШ-ка 10-дан 17 хар чедир назылыг 519 мың хире уруглар туттуруп хоругдатырган.

(СЭТА).

Редактор Д. О. БЕГЗИ

Ажаалга кассаларынга удуглуг салыышкыннарның 1955 чылдың октябрь 2-де Самагалдай суурга болган ойнаашкынының чээрби алдыгы тиражын НҮҮРТЭЭР ТАБЛИЦА

Тыва автономнуг областа бүгү-ле ажаалга кассаларынга удуглуг салыышкыннарның талазы-биле саннарның дараазында дугаарлары ойнаашкынга таварышкан:

Саннарның №№	Салыышкыннарның ортумак арткан хуузунга ойнаашкынның хемчээли	Саннарның №№	Салыышкыннарның ортумак арткан хуузунга ойнаашкынның хемчээли
30	25%	531	25%
66	25%	598	25%
91	200%	602	25%
142	25%	662	25%
175	25%	684	25%
217	25%	736	25%
253	100%	779	25%
284	25%	815	25%
331	100%	863	25%
371	25%	910	25%
411	25%	935	50%
477	25%	978	25%
505	50%		

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация киллизинин — 3—88, харыысалгалыг харыысалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый киллистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа киллистериниң база бухгалтериянның—3—65,

ТС—02318. Культура өргелериниң типографиязы